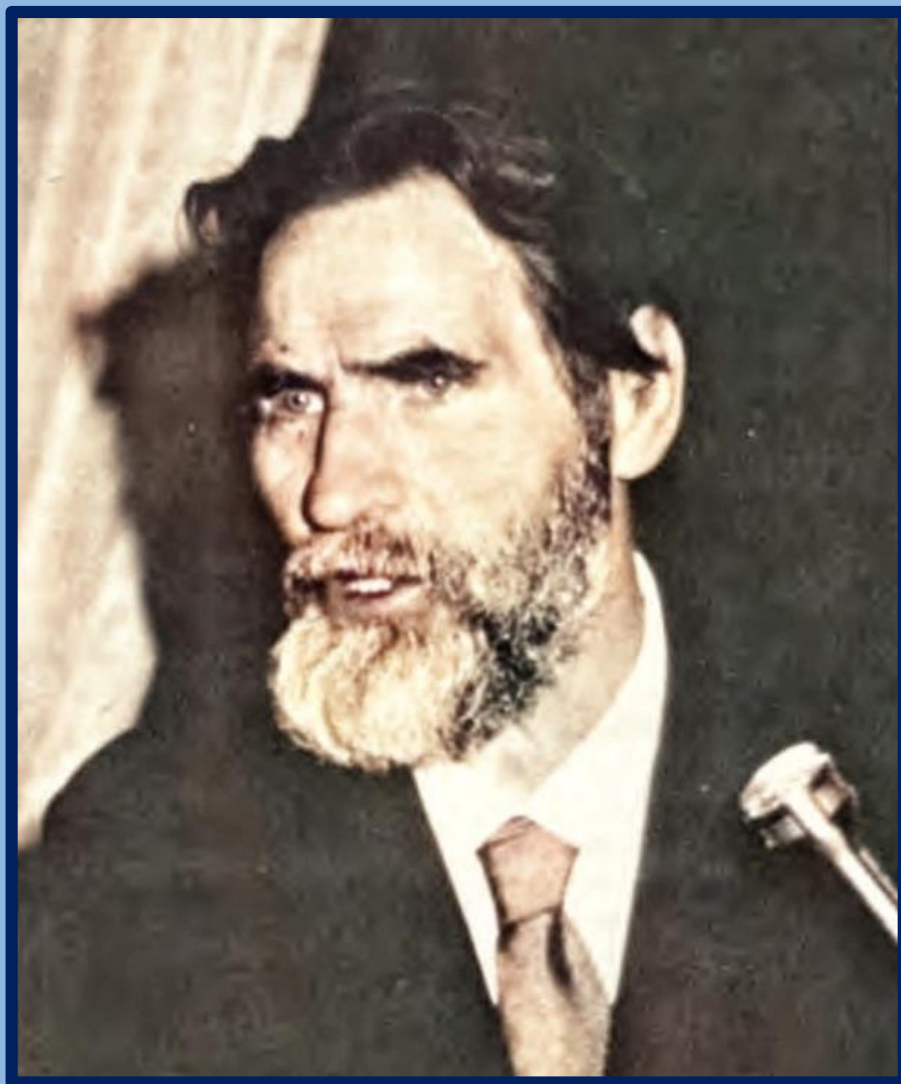

Високий світоч віри Василя Барки

1908-2003

До 115-ї річниці від дня народження українського
письменника і поета

*Василь Барка – оригінальний мислитель,
у світогляді якого поєднуються два
контрасти: аскетично-релігійна основа і
глибинне відчуття краси та захоплення нею*

О. Забарний

Василь Барка – митець із когорти українських письменників Америки. Цього видатного письменника – модерніста, літературознавця та філософа двічі номінували на здобуття Нобелівської премії. Василь Барка (справжнє прізвище та ім'я — Очерет Василь Костянтинівич) народився 16 липня 1908 р. в селі Солониця Лубенського району на Полтавщині в козачій родині. Батько письменника служив у козачій частині, звідки повернувся покаліченим, працював теслярем, а також разом зі своїми трьома синами доглядав чужі сади. Під час громадянської війни працював інструктором у майстернях, де виробляли кінське спорядження для армії Будьонного. Ходити до трикласної початкової школи Василь Барка почав неподалік від хутора Миколаївка того ж району. Із 1917 р. письменник навчався в Лубенському духовному училищі ("бурсі"), яке згодом було перетворено на трудову школу. Улюблений предмет Василя Барки – література. Захоплювався творчістю Г. Сковороди, Т. Шевченка, І. Франка, Ф. Достоєвського, М. Коцюбинського, В. Стефаніка, також займався вивченням марксизму. У 1927 р. Василь Барка закінчив Лубенський Педагогічний технікум, працював учителем фізики і математики в шахтарському селищі Третя Рота на Донбасі. У 1928 р. через конфлікт із місцевими партійними керівниками, Василь Барка виїхав на Північний Кавказ до м. Краснодар. Там письменник вступив до місцевого педагогічного інституту на філологічний факультет. У 1930 р. в м. Харкові Василь Барка видає першу книгу поезій "Шляхи". Але "Літературна газета" звинуватила його у виявах "класово ворожого" світогляду, "буржуазному націоналізмі", у спробах відновити релігійний "пережиток капіталізму". Василя Барку примусили публічно каятися на зборах РАПП (Російської асоціації пролетарських письменників), до української секції якої він входив. Друга книжка Василя Барки "Цехи" виходить 1932 р. в Харкові. Вона "ідеологічно правильна", цілком на "виробничі сюжети". Вірші цієї збірки створювалися під враженням спостережень на заводі "Красноліт", де письменник був у "творчому відрядженні". Там він познайомився зі своєю майбутньою дружиною – адигейською красунею Натхо Довлетхан, яка згодом стала першою адигейською жінкою-письменницею. Довлетхан написала першу свою п'єсу ще до інституту, шістнадцятирічною студенткою педучилища. Вона закохалася в свого викладача зарубіжної літератури (Очерет читав античність, середні віки й Відродження). Він відповів взаємністю. 1932-го вони одружилися, а за рік, голодного 1933-го, мали сина Юрія. Щоб вижити в той страшний рік, подружжя продало все, що можна було продати. Виживали з останніх сил. Чоловік пішов на ще одну роботу – старшим науковим співробітником Краснодарського художнього музею. Робота в музеї скінчилася тим, що його віддали під суд. Сьогодні навіть важко повірити в

мотиви звинувачення. Барка розповів про них в автобіографії. Він включив із запасників до експозиції полотна Дюрера, Корреджо, Веронезе та копії з Рафаеля, де були зображені Ісус Христос та мадонни. Скандал вибухнув грандіозний. "Контрреволюційне оформлення художнього музею", як це звучало в звинуваченні, могло дуже ускладнити його життя. Вже готувався на примусову "екскурсію" в край білих ведмедів, врятувався поет випадково через зміну відношення партійних функціонерів до "класичного малярства". Василь Барка вступив до аспірантури на українське відділення, але через постійний тиск змушений був перевестися до Московського педінституту на відділення історії середньовічних західноєвропейських літератур. Пізніше Барка-науковець почав читати курс лекцій з історії західноєвропейських літератур у Краснодарі, одночасно працював над кандидатською дисертацією щодо стилю "Божественної комедії" Данте. У 1940 р. Василь Барка успішно захистив дисертацію у Москві. Потім читав лекції з історії західноєвропейської літератури на філологічному факультеті Ростовського університету. З початком війни він потрапив до "народного ополчення", навіть пройшов повний вишкіл для партизанської боротьби в підпіллі. Однак несподівано опинився на фронті, де був важко поранений. Дві жінки, ризикуючи життям, врятували його. Саме тоді стався "цілковитий розрив" Василя Барки з "режимом": він почув про наказ радянської влади, за яким кожен, хто лишився живим чи здався в полон, оголошувався "изменником Родины". Він опинився на окупованій території, отже став тим самим "зрадником". Це нічого доброго не віщувало, але треба було якось виживати. Одужавши, працював на місцевій фабриці свічок, згодом редагував місцеву газету "Кубань". Тим часом повернулися з евакуації дружина із сином Юрієм. Отже, родина об'єдналася. Проте в січні 1943 р. його як "остарбайтера" мобілізували для робіт у Німеччині. Дружина втішала: "Залишишся — загинеш, поїдеш — можливо, зустрінемося"... Так війна назавжди розлучила В. Барку з сім'єю. "Остарбайтери" фактично ставали полоненими, їх везли до Німеччини на відкритих платформах напівголодними, під "подвійним обстрілом". Багато хто не витримував, Барка також мав важке запалення легенів. Якби в Берліні Василь Барка дивом не вирвався з табору "остів", напевне, загинув би, бо був надто хворий і морально зломлений. Якось у неділю, гуляючи містом, потрапив до книгарні, яку утримував пан Сердененко, колишній емігрант. Він і звернув увагу на непересічного відвідувача. Розговорилися, Барка повідав Сердененкові свою "історію", той порадив звернутися в українське видавництво "Голос", яке якраз потребувало коректора. Його директор пан Кравців посприяв Барці, допоміг переховатися від місцевої влади в тісній комірчині під дахом. Пізніше письменник працював коректором у видавництві "Голос". У 1945 р., після падіння Берліна, разом з іншими вигнанцями-втікачами письменник здійснив 1000-кілометровий перехід до Авсбурга в табір "Діпі" (табір для переміщених осіб). Там поет почав писати свій перший прозовий роман "Рай", який вийшов у Нью-Йорку в 1953 р. У 1946 р. в Німеччині вийшла збірка віршів Василя Барки "Апостоли", у 1947 р. з'явилася нова збірка – "Білий світ". У 1950 р. за офіційним дозволом Василь Барка переїхав до Америки, де працював над історією української літератури. За кордоном поет видав окремі частини праць під назвами "Хліборобів Орфей, або кларнетизм", "Правда Кобзаря" (1961 р.). 1958 року письменник, на той час вже глибоко релігійна

людина, приймає обітницю, біле чернецтво. Це означало, що все мирське не має для нього жодного сенсу, головне – присвятити себе служінню Христовій істині. Один рік Василь Барка провів навіть у греко-католицькому монастирі. Але він був з тих людей, для яких щастя бути саме в самоті. Василь Барка також писав релігійно-філософські та літературознавчі есе, займався перекладом. Кілька років працював редактором на радіостанції "Свобода". Поетичні збірки поета "Псалом голубиноного поля", "Океан" вийшли у 1958 - 1959 рр. Протягом 1958 - 1961 рр. Василь Барка працював над романом "Жовтий князь", який опублікував у 1963 р. окремою книгою в НьюЙорку (перевиданий 1968 р., 1981 р.). І тільки в 1991 р. цей роман з'явився в Україні. У 1968 р. вийшла поетична збірка "Лірник". Протягом 1969 - 1988 рр. письменник працював над романом-притчею "Спокутник і ключі землі" (про життя українців в Америці). У цей час вийшли: епічна поема "Судний степ", 2 і 3 томи поезій "Океан", поетична збірка "Свідок сонця шестикрилий" (Нью-Йорк, 1981 р.), драматична поема в двох томах "Кавказ" (Київ, 1993 р.). Ці твори Василь Барка вважав найголовнішими у своєму художньому доробку. Цей перелік не охоплює всіх книжок В. Барки: він автор близько двадцяти поетичних збірок; роману у віршах «Свідок для сонця шестикрилий» (1986) обіймає чотири великих томи, що складають дві тисячі сторінок; тисячоліттю християнства в Україні він присвятив велику поему "Судний степ". Твори письменника виходять англійською та французькою мовами. У поетичній палітрі В. Барки — елементи різних стильових шкіл та напрямів. Тут можна бачити виразні впливи молодого Тичини, символістичної та футуристичної російської поезії, італійського Ренесансу, барокової поезії. Такий сплав стилів значною мірою й пояснює трудність сприйняття барківського вірша. "Свідок для сонця шестикрилий" — річ особливо складна. Монументалізм твору, звичайно, легше долався б, якби тут була виразно окреслена сюжетність. Натомість є своєрідна імпресіоністичність, де образ, фраза, навіть окреме слово мають свою індивідуальну художню мову — натяк, підтекст тощо. В основу твору покладено: суперечність, сум'яття, складність внутрішньої боротьби людини кінця ХХ ст. між вірою та сумнівом. Релігійність мотивів для творчості Барки органічна. Гармонія між людиною і світом, людиною і космосом, творцем світу і джерельністю поетичного духу віршів базується якраз на біблійному ґрунті, на виразній релігійності. Це — одна площина; інша — це виразна фольклорна стихія, казковість. Ніхто не знає, що спонукало в ньому відродження релігійних почуттів у поетичних образах і формах. Можливо дві клінічні смерті, одну з яких В. Барка пережив в дитинстві, коли малим впав із кручі і лікар визнав його мертвим, іншу — в роки війни, коли був тяжко поранений на фронті і помирав у страшних конвульсіях, але не помер. Стихія народомовна з особливою чутливістю її синтаксичних фігур, зменшувальної лексики, фольклорних тавтологій виповнює Барчину поезію незвичайною вродою, особливим чаром: Стань, ясна ясочко, стань, квітко вишні, бо спогади страждання будять, бо океан, гірку біду надпивши, мережку розлива на грудях. Не меншою мірою стилю В. Барки притаманна і бароковість поетичних конструкцій. Він послідовний учень Сковороди у найширшому значенні цього слова. Вибір форми у В. Барки щоразу свідомий, до того ж він поет модерну й усвідомлює, яке перед собою завдання ставить. Барка — майстер контрастів, за допомогою яких досягає зорової відчутності описуваного та його часом аж вражаючого драматизму.

Він часто протиставляє їй окремі ситуації, ідилічне — трагічному (вірш «Рай»). Помер український письменник у Глен Спей (українське поселення неподалік від Нью-Йорка) 11 квітня 2003 року.

[barka_01-ilovepdf-compressed.pdf](#)

Текст статті запозичений з видання «Самітник в океані життя» до 110-ї річниці від дня народження Василя Барки, що вийшло в електронному варіанті у Полтавській бібліотеці для юнацтва імені Олеса Гончара. Автор-укладач В.В. Потуремець. Вище приведена адреса електронного ресурсу.

Українські сучасні видання

Барка В. Жовтий князь / Василь Барка. – Х.: Фоліо, 2023. – 32 с. – (Історична та пригодницька проза)

Роман «Жовтий князь» (1958-1961) — це перший в українській літературі великий прозовий твір, присвячений національній трагедії України — страшному голодомору 1932-1933 років, що забрав життя мільйонів людей. Письменник створює символічний образ Жовтого князя, демона зла, який несе з собою лише руйнування, спустошення, муки і смерть. Цей алегоричний образ перетворюється на об'єкт ненависті не лише простого люду, а й самого читача.

Декілька видань «Жовтого князя», які вийшли у видавництвах України нещодавно

Обидві книги вийшли у видавництві «Фоліо», Харків

Серед видатних українських письменників ХХ століття слід назвати ім'я поета і романіста Василя Барки (Очерет Василь Костянтинович) (1908-2003). Уже першими віршами він заявив про себе як «чужерідне тіло», яке система намагалась виштовхнути (і виштовхнула-таки!) з «комуністичного раю». Саме цей «рай» показав В. Барка у своєму першому романі «Рай», що вийшов у 1953 році у Нью-Йорку і зараз є маловідомим українському читачеві. У його основі — автобіографічні

спомини самого автора. Головний герой — професор слов'янської філології Антон Никандрович Споданейко, внутрішнє життя якого, цінності та думки близькі письменникові. Розповідаючи всього про дві доби життя пересічних українців (20 і 21 червня 1941-го) в умовах сталінського режиму, В. Барка спростовує міф про нього як земний рай. Автор показує, як, за формулою Достоевського, «диявол з Богом борються, а поле бою — серця людей».

Ще декілька видань книги «Жовтий князь»

Бібліотека ОІППО

липень, 2023 р.